HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אמר והוא שקרבה חטאתו בסוף אבל אי קרבו שלמים בסוף מותרן שלמים א"ר זעירא [א]אפילו קרבו שלמים לבסוף הלכה[א] [א]אחת היא בנזיר שתהיה מותרה נדבה מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין מתניתא מסייע לרבי זעירא (אפילו) אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאת [ב]מיתות מעורבות בהן ואפי' הפריש דמי חטאת[ב] מתוכה מעות סתומין הן מתניתא מסייעא לרב חסדא [ג]אלו[ג] [א] לחטאתי [ב]והשאר לשאר נזירותי ומת [ג]מועלין בכולן ואין מועלין במקצתן ולא אמר אם מת יפלו לנדבה רב חסדא אמר [ד]מותר לחמו של נזיר יורקב א"ר יוסי ויאות להקריבו בפני עצמו אין את יכול שאין לך לחם קרב לעצמו להקריבו עם נזירות אחרת אין את יכול שאין לך נזירות באה בלא לחם לפום כן צריך מימר מותר לחמו של נזיר יורקב סברין מימר הוא לחמו הוא מותר נסכיו (א)אמר רבי יוסי בר רבי בון מותר נסכיו קדשי קדשים אינון [ה]ויפלו לנדבה [ד]על דעתיה דרבי יוסי (ב)בר רבי בון שמואל אליבא דרב חסדא במותר (ג)נסכים ורבי חייא (חסדא) ורבי אלעזר שלשתן אמרו דבר אחד רבי חייא (חסדא) אהן דאמרן שמואל דאמר רבי יוסי עד דאנא תמן שמעית קל רבי יהודה שאיל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה [ה]רבי אלעזר אומר מותר עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה:

הלכה ה מתני' [ו]מותר שבוים לשבוים מותר שבוי לאותו שבוי מותר עניים לעניים מותר עני לאותו עני מותר [ז] המתים למתים מותר המת ליורשיו רמ"א מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו רבי נתן אומר מותר המת בונין לו נפש על קברו: גמ' [ג] גבו לו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו ר' ירמיה סבר מימר מותר המת ליורשיו אמר ליה רבי אידי דחוטרא הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה אמר ליה אנא לא אמרית את מנן לך תני בשם רבי נתן מותר המת יבנה לו נפש על קברו ויעשה לו זילוף על גבי מטתו תני[ו] אין פודין שבוי בשבוי ואין גובין טלית בטלית [ז]ואין ממחין ביד פרנסים לכך תני[ז] רשב"ג אומר [ג] [ח]אין עושין נפשות לצדיקי' דבריהם הן הן זכרונן רבי[ז] יוחנן הוה מסמיך (ד)ואזל עאל ר' חייא בר אבא והיה רבי אליעזר חמי ליה ומטמר ליה מקמיה ואמר הלין תרתי מליהו הדין בבלאה עביד ביה חדא דלא שאיל בשלומיה וחדא מיטמר א"ל רבי יעקב בר אידי כך נהיגין גבהון דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה דאינון נהגון ומקיימין [1]ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו אמר[ח]להו מהו למיעבר (ה)קמי דאדורא צלמי א"ל מה את פליג ליה יקר עבור קמוהי וסמי עינוי א"ל יאות ר' אליעזר עביד דלא עבר קמך ועוד[ט] עביד הא בבלאה דלא אמר שמעתא משמיה נכנסו לפניו רבי אמי ור' אסי אמרו לו ר' [ו] כך היה מעשה בבית הכנסת של טרסיים בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו רבי

עקירה משום פסח לכך בשתיקה פסול: **והוא שקרבה וכו'.** אמתניתין קאי הא דתנן מותר נזיר לנדבה דוקא שקרב החטאת לבסוף שהנזיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים וכשקרב החטאת לבסוף ה"ל מותר חטאת שהוא לנדבה: **ה"ג אלו הן מעות סתומים כל שדמי חטאת.** שמתו בעליהן היו מעורבות בהן ואפילו הפרישו הבעלים בחייהן דמי חטאת מתוכן אפ"ה ה"ל כמעות סתומין וכאילו עדיין הן מעורבין בתוכו וילכו לים המלח לא נהנין ולא מועלין והיינו כרבי זעירא: **ה"ג אלו לחטאת והשאר לשאר נזירות ומת דמי חטאת ילכו לים המלח לא נהנין ולא מועלים והשאר רוצה להביא בהן עולה יביא שלמים יביא ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן כ"ה בתוספתא פ"ק דמעילה.** וה"פ דאין מועלין במקצתן דלמא דמי שלמים נינהו ואין מועלין בשלמים: **ולא אמר אם מת יפלו לנדבה.** כמותר חטאת והיינו כרב חסדא: **שאין לך לחם וכו'.** שלא מצינו שיהא לחם קרב בפני עצמו: **שאין לך נזירות באה בלא לחם.** דמתחלה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **לפום כן.** כמו לפיכך: **סברין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר היינו מותר לחמו היינו מותר נסכיו דשניהן ירקבו: **קדשי קדשים אינון.** וקדשי קדשים מותרן נדבה: **אהן דאמרן.** הא דאמרן דסובר ר"ח דמותר לחם דוקא הוא דירקב אבל מותר נסכים לא דקדשי קדשים הן: **א"ל יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים באין: **ר"א אומר יפלו לנדבה.** ועשירית האיפה קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת:

הלכה ה מתני' **מותר שבוים.** אם גבו צדקה לצורך פדיון שבוים ונותר ישמרום עד שיפדו בהם שבוים אחרים אבל אם פירשו לשבוי זה זכה אותו השבוי במותר: **מותר עני.** אם גבו מעות לקנות לו מלבוש ונותר נותנין המותר לאותו עני: **מותר המתים.** אם גבו מעות לצורך קבורת מת סתם המותר לקבורת מתים אחרים אבל למת זה המותר ליורשיו דאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו: **יהא מונח עד שיבוא אליהו.** מספקא ליה אי מחיל המת זילותיה לגבי יורשיו או לא הלכך יהא מונח: **בונין לו נפש על קברו.** פשיטא ליה לר' נתן דלא מחיל הלכך בונים לו מצבה על קברו מאותו מותר שכבר זכה בו המת: **גמ' גבו לו.** לצרכי המת שסברו שאין לו צרכי קבורה ונמצא שיש לו: **מותר המת ליורשיו.** ואף זה למותר המת דמיא והרי הוא ליורשיו: **הגע עצמך.** אמור לנפשך דלא דמיין שהנותנין לא כיונו אלא לזכות להמת וכיון שיש לו לא זכה בו המת מעולם ואיך יזכו יורשיו בו הלכך מחזירין אותו להנותנים אם אפשר או מניחין לצורך מתים אחרים: **א"ל.** ר' ירמיה בכעס על שהשיב על דבריו הלא אין אתה יודע אלא מה שאמרתי לך ודבר זה לא אמרתי לך ומנא לך להשיב: **אין פודין שבוי בשבוי.** אם גבו מעות לצורך שבוי זה אסור לשנותו לצורך שבוי אחר ואפילו השני עדיף מהראשון: **ואין גובין טלית בטלית.** אם גבו מעות לקנות בהן טלית זה אסור לשנותו לקנות בהן טלית אחר: **ואין ממחין ביד פרנסין.** והן הגבאין לעשות כך לשנות הצדקות למה שצריכין אותן ביותר דמעיקרא אדעתא דהכי ניתנו שאם יצטרכו ישנו אותן הגבאין: **דבריהן.** שאומרין דבר הלכה משמן זהו זכרונן: **ר"י הוה מסמיך.** לפי שבעל בשר היה הוצרך להשען על אדם אחר בהליכתו: **ה"ג הוה מסמיך ואזיל על ר"ח בר אבא.** והוה ר"א רואה ר' יוחנן עובר וטמן עצמו בפניו שלא יראנו: **תרתין מילין וכו'.** שני דברים רעים עשה ר"א זה שעלה מבבל במאי דטמן עצמו חדא שנראה שאין זה כבודו שישאל בשלומי ועוד גדולה מזו נראה שאינני כדאי לדבר עמו לכך הוא מטמר עצמו: **כך.** המנהג בבבל שהקטן אינו שואל בשלום הגדול מפני כבודו של הגדול שהן מקיימין הך קרא ראוני נערים ונחבאו וגו': **א"ל ר' יעקב מהו למיעבר קמי.** צלם שמו אדורא: **א"ל.** ר"י מה אתה חולק ליה כבוד שאין אתה רוצה לעבור לפניו בלא תשורה אלא עבור לפניו וסמי עיניו: **א"ל.** רבי יעקב א"כ שפיר עביד ר"א דלא עבר לפניך כיון דנהיגין דאין הקטן שואל בשלום הגדול דין הוא שיטמר מפניו: **ועוד עבד וכו'.** א"ל רבי יוחנן לר' יעקב ועוד אחת עשה לי ר"א הבבלי הזה שאמר דבר הלכה ששמע ממני ולא אמרה משמי: **בנגר שיש בראשו גלוסטרא.** שראשו עב וראוי לשחיקת התומים ולשאר תשמיש ונחלקו בו אם מותר להשתמש בו בשבת לנעול בו הדלת ר"א אוסר ורבי יוסי מתיר

ריבב"ן

למעט והכא את אמר מן לרבות אמר ר' מנא הכא נמי מן למעט מיעוט שאינו בא בן ב' שנים מיעוט שאינו בא נקבה וגבי אשם נמי מן למעט הוא שאינו בא אלא מן האילים בלבד. התיבון והא כתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה מעתה מותר הפסח בא עולה אמר ר' אבין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה ואין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה אמר ר' יוסי משוין קדשים קלים לשם קדשים קלים ואין משוין קדשים קלים לשם קדשי קדשים ובפ"ק דזבחים (דף ט.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח בא מן הבקר אלא מותרו בא לדבר הבא מן הבקר והיינו שלמים: **מותר נזירים.** הפריש מעות לצורך נזירין ולא פי' למי [מותר לנזירים]: **מותר שבוים.** ולא פירש למי שיהא המותר לשבוין: **[מותר שבוי.]** לאותו שבוי דלצרכו נדר אפי' אם ישארו: **מותר המת.** לתכריכין ולהוצאת קבורתו ליורשיו בפרק נגמר הדין (ד' מח) אביי ורבא פירשו טעמייהו דהני תנאי אביי מתרץ לטעמיה דכ"ע הזמנה לאו מלתא היא ת"ק סבר כי מיבזו ליה יורשין אחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו ור' נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה נפש על קברו נפש פי' מצבה על קברו לזכר פלוני. ירושלמי גבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל ר' אמי דחוטרי הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו חייב ליתן ופטור מנדרו מיכן הוכיח אם נדר צדקה לאחד ונמצא שהוא רמאי ויש לו אינו חייב ליתן לו:

תקלין חדתין

וגם התם לא השתיקה מכשרת אלא אמירה דשל"ם אבל כל כמה דלא עקר ליה בשחיטה ודאי לשמו קאי כדאמר בפסחים: **והוא שקרב חטאתו לבסוף.** שהנזיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים וכשהקריב חטאתו לבסוף וכו' והוה מותר חטאת הוא דקאמר דמותרו נדבה ומתני' קאי: **אפילו קרב שלמים לבסוף.** כיון שכולן קרבנות נזיר הן והלכה למשה מסיני שקרבנות נזיר מותרן נדבה וכן הוא בנזיר כ"ט ב': **ואפילו נפלה דמי חטאת מתוכו.** כגון שנפרד כשיעור דמי חטאת: **מעות סתומין הן.** ויפלו לנדבה אלמא אע"ג שכבר הופרש מהן דמי חטאת כיון שהיה דמי חטאת מעורבין בהן כך נתקבלה ההלכה שיהא מותר נזיר נדבה בכל ענין שיהא מותר ה"נ אפילו קרב שלמים לבסוף שדמי חטאת כבר הופרש מהן מ"מ הוה מותר נדבה כיון שדמי חטאת היו מעורבין בהן שכך היתה ההלכה: **והשאר יביא חלי' לעולה כו'.** אלמא אם הופרש מהן דמי חטאת ונשארו דמי שלמים לבסוף מותרן קרב שלמים והיינו כר"ח: **שאין לך לחם.** שלא מצינו שיהא לחם קרב בפני עצמו: **שאין לך נזירות בלא לחם.** דמתחילה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **סברין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר: **הוא מותר נסכים.** דשניהן ירקבו: **קדשי קדשים אינון.** ומותרן נדבה: **ע"ד דרבי יוסי בר בינין.** דאמר בשם ר"ח דמותר נסכים יפלו לנדבה הואיל דקדשי קדשים הן: **אמר ליה יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים באין: **עשירית האיפה.** קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת: **מתני' גבו לו בחזקת שאין לו.** שסברו שאין לו כלל ונמצא שיש לו: **ר' ירמיה סבר.** למפשט הך בעיין ממתני' דקתני מותר המת ליורשיו דהך נמי למותר המת דמיא: **דחטרי.** שם מקום: **הגע עצמך.** כלומר תעיין בזה ותמצא דלא דמיין אהדדי: **דלא כוונן אלא ליה.** שהנותנים לא כוונו אלא ליה ולא ליורשיו והכא כיון שיש לו ולא יוקח מהם כלום לצרכו והיורשים יטלו הכל אדעתא דהכי ודאי לא התנדבו וכי קתני במתני' מותר המת ליורשיו היינו שנותר ממעות נדבתם אחר שנעשה צורכי המת דאמדי' דעתייהו דהמתנדבים דאדעתא דהכי התנדבו בתחילה באם שיותר שיהא ליורשיו דא"א לצמצם: **אנא לא אמר את מנ"ל.** כדאמרינן בעלמא רבי לא שנה חייא מניין לו: **יבנה לו נפש על קברו.** כלומר בנין או ציון שיהא זכר לנפשו שעי"כ יוזכר נפשו והוא כבוד למת: **וזילוף ביין ע"ג מטתו.** לריח טוב: **ר"י הוה מסמך.** היה תומך ונשא עליו מפני שר"י היה בעל בשר כדאמרי' בברכות (י"ג ב') או מפני שהיה גבות עיניו ארוכות כדאמרי' בב"ק (קי"ז א') ולא היה יכול לראות הדרך ילך בה: **א"ל מהו למעבר.** ר' יעקב חזא בי' בר"י דעדיין לא קבל פיוס' דידי' ועוד נקיט ליה בלביה על ר' אליעזר השיאו לדבר אחר וגם מתוך תשובת בעיא זו ילמוד ר"י ממנו כי שפיר עביד שהטמין את עצמו כמו שסיים יאות ר"א עביד כו' ועיין במפרשים: **קמי דאדורי.** לפני צלם ויש ספרים גורסין להדיא קמי דאלילים: **מה את פליג יקר.** כלומר מה כבוד תחלוק לה בעברך לפני כלומר בלא עשיית שום כבוד אין בהעברה לחוד שום כבוד וי"מ מה את פליג יקר למה אתה חולק כבוד לאלילים במה שאין אתה רוצה לעבור לפני' כאילו אתה ירא ממנה אדרבה עבור לפני' ובזה תראה כי אינך ירא מפני' וכיון שהשיב ליה ר"י דבמה שאינו עובר נראה כמתיירא ממנו לזה א"ל יאות עביד ר"א כו': **וסמי עינוי.** התלוצץ ממנה כמ"ש עינים להם ולא יראו: **נכנסו לפניו ר"א ור"א.** לפייסו ולדבר על לבו שלא יכעוס על ר"א כדי שלא יצא מה שיצא מהך עובדא בבהכ"נ של טרסיים: **נגר שיש בראשו גלוסטרא.** שראשו אחד עב וראוי לשחוק בו

משנת אליהו

ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מעה"ק הלכה עשירית האשם אין בא אלא מזכרי כבשים בלבד יש אשם בא מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטנים דהיינו אשם נזירות היה כבש בן שנה ואשם מעילות ואשם תלוי וגזילות בהם כתיב איל והוא בן שתי שנים הילכך ליכא למיגרס הכא ואשם אינו בא אלא מן האילים דהא אשם נזיר היה בא כבש בן שנה אלא גרסינן אינו בא אלא מן הכבשים דממעט עזים דכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים. ובק"ע נדחק בסוגיא זו לפרש מ"ש הרי עולה כו' הרי אשם כו' בדרך דחוק בחנם: **ה"ג אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאות מעורבין בהן אפי' נפלה כו'.** עיין בנזיר כ"ו א' ועיין תוס' ד"ה אמר רבא וא"ת כו' והך ברייתא היא דלא כרבא בבבלי שם ובברייתא זו ליתא שם לא בתוספתא דנזיר ודמעילה שלפנינו: **ה"ג אלו לחטאות כו'.** עי' תוס' שם ד"ה תניא כו': הלכה ה **גבו לו בחזקת שא"ל ונמצא שיש לו ר' ירמיה כו' דלא כוונן אלא לי'.** עיין בפירושי ועוד יש לפרש דצריך שיזכה הוא ואשר נותר אח"כ ממנו הוא משא"כ הכא דלא זכה כלל. וי"מ בין ב' הפי' שגבו לצורך עני או שבוי א' בעוד היה בחיים איזה משך אך שעדיין לא פדו ולא נתנו לו ואח"כ מת. דלה"ט דתליא בזכיה כבר זכה ומגיע ליורשים ולה"ט דלא כוונן אלא ליה והוא אינו בעולם ולא נעשית המצוה לא יותן ליורשים וזהו סברת תשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' ו' דדעת השואל יש לכוין כפי' הב' ודעת הרא"ש כפי' הא' וב' הדעות בטוש"ע יו"ד סי' רנ"ב ס"ז ורבינו הגאון נ"ע בביאורו שם ס"ק י"ד ט"ו ציין ב' הדעות וכתב תחילה לדעה דהם של יורשיו מטעם דמותר המת כו' והיינו ע"כ מטעמא דזכיה. וסברא הב' כתב ס' הרא"ש בקצרה דדוקא היכא שנעשית המצוה שנגבית הממון בשבילה והותר משא"כ כה"ג אמדינן דעתייהו דלהכי לא התנדבו וע"ז מביא כל הירושלמי ולא ניחא ליה לפרש ב' הדעות. דס' ראשונה ס"ל לפסוק כרבי ירמיה משום דמסיק א"ל אנא לא אמרית את מנן לך ודחה למ"ש הגע כו' וא"כ הלכה כר"י. משום דמשמע ליה הסוגיא דקאמר סבר ר' ירמיה כו' ואע"ג דדחי' וא"ל אנא כו' לא קפיד רק על שהשיב על דבריו כן והרא"ש שם לא הביא סוגיא זו על זה רק מ"ש ואין ממחין ביד הפרנסים בכך ורבינו הגדול הוא דאסבר לה בסוגיא זו ולכן לא הביא רבינו האי א"ל אנא כו' כנ"ל: **דזעירא לא שאיל כו' וכך נהגין כו' דאינון נהגין ומקיימין כו'.** והוא מצד החסידות לקיים ומורא רבך כו' נהגו כן אבל ע"פ דין שרי ומ"ש בברכות כ"ז ב' והנותן שלום לרבו כו' היינו שאינו אומר שלום עליך רבי ומורי כדפירש"י שם דהא ברפ"ד דנזיר ובב"ק ע"ג ב' אמרינן כדי שאילת תלמיד לרב. וכ"ה ברמב"ם פ"ה מהת"ת הלכה ה' ובטוש"ע

מסורת הש"ס

א) נזיר כה א, ב) מיתות, ג) עיין נזיר כו ב, ד) [תוספתא פ"א] סנהדרין מח א, ה) (סנהדרין מח א) תוספתא פ"א, ו) ב"ר פרשה פב, ז) ברכות פ"ב הלכה א מו"ק פ"ג הל"ז, ח) ליה, ט) יבמות נו ב,

◆

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פרק ט מנזירות הל"א:

ל ב מיי' שם הל"ו:

לא ג מיי' פרק ד ממעילה הל"ג:

לב ד מיי' פרק ה מפהמ"ק הל"ח:

לג ה מיי' שם:

לד ו מיי' פרק ט ממ"ע הלכה יח והל"ז טוש"ע יו"ד סימן רנג סעיף ו וסימן רנו סעיף א:

לה ז מיי' שם טור שו"ע שם:

לו ח מיי' פרק ד מאבל הלכה ד:

◆

נוסחת הבבלי

(א) אר"י בר בינין כו': (ב) בר בינין אליבא דר"ח כו': (ג) נסכים שמואל ורב חסדא ור"א שלשתן כו' רב חסדא הדא דהכא שמואל דאמר רב אסי כו' ר"א דתניא מותר כו': (ד) ואזיל על ר"ח כו' ר' אלעזר כו' שאיל בשלומי כו': (ה) קמי דארורא א"ל כו':

◆

הגהות הגר"א

[א] ה"ג הלכה היא בנזיר וכו' ומלת אחת מיותר: [ב] מלת מיתות מיותר וצ"ל כל שדמי חטאו' מעורבין בהן וכו': [ג] ה"ג אלו לחטאות והשאר לשאר נזירו' ומת דמי חטאת ילכו לים המלח והשאר יביאו חציו עולה וחציו שלמים ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן וכ"נ גי' הרא"פ: [ד] ה"ג ע"ד דר' יוסי בר בון ושמואל ר"ח ור"א שלשתן אמרו דבר א' והשאר שבינתים נמחק: [ה] צ"ל ר"א דאיתמר: [ו] צ"ל לא כך היה המעשה:

◆

ציון ירושלים

ואין ממחין ביד הפרנסים. עי' נמ"י פ"ק דב"ב ובשו"ת אא"ז ס"א סימן סו: נהגין גבן דזעירא לא שאל בשלמא דרבה. עיין שו"ת פמ"א ח"א בהקדמתו ובחיבורי יד שאול סימן רמב בארתי הדברים באורך:

◆

גליון הש"ס

[א] עי' ק"ע ולא דק בלשוני' וצ"ל יביא בחציו עולה וחציו שלמים וכן הוא בש"ס וברמב"ם ועי' בתוס' נזיר דף כה ע"א ד"ה יפלו ודף כו ע"ב ד"ה תניא: [ב] עי' בב"י יו"ד סימן רנג בשם שו"ת הרא"ש וצ"ע. ועיין בבאורי הגר"א ביו"ד שם: [ג] עי' תוס' ערובין דף נג ע"א ד"ה וגשרים ועי' שו"ת הריב"ש סימן תכא:

תורה אור השלם

1. רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ וִישִׁישִׁים קָמוּ עָמָדוּ: איוב כט ח